

Střet pojmů:

Válka na frontě - válka na ploše

Jde o protiklad dvou geometrických pojmů: fronta ve vojenské terminologii představuje linii, lhostejno zda přímou nebo zakřivenou, nebo dokonce uzavřenou (při obklíčení). Geometrický charakter vystihují i názvy jako Maginotova linie, Cursonova linie aj.

V případě fronty mohl každý voják, pěšák, tankista, dělostřelec říci: před námi je nepřítel, za námi jsou naši. Válčící stát (nebo válčící strana) věděl, že před frontou je nepřítel, za frontou je území jím ovládané. Zasazení vzdušných výsadkových vojsk nebo diverzních skupin do hloubky nepřátelského území na tomto stavu mnoho nezměnilo. Fronta nebo linie se vytvořila při (vyhlášeném nebo nevyhlášeném) zahájení války.

Za španělské občanské války se vynořil pojem „pátá kolona“ vyjadřující sílu, která působí ve prospěch jedné strany v hloubce protivníka, aniž by strana, která této páté kolony využívá, musila pro její působení vyvíjet jakékoli úsilí.

Za napoleonských válek se v severním Německu rozvinulo osvobozenécké hnutí. Jeho hrdinou byl Ferdinand Schill, který má pomník ve Stralsundu.

Z napoleonských válek pochází také pojem „guerilla“, znamenající „malou válku“ (vedenou malými oddíly, zvl. partyzánskými), kterou vedli Španělé proti Napoleonovi, a to nikoli v bitvách „napoleonského typu“, nýbrž proti malým skupinám francouzské armády.

Společným jmenovatelem těchto tří příkladů je, že ke střetávání protivníků nedocházelo na frontě, na linii (jako u Slavkova, na Marň a Piavě, v Normandii, nebo na hranici mezi Saúdskou Arábií a Kuvajtem), nýbrž na ploše, v prostoru. V těchto (a mnoha jiných případech) šlo o postupné, i když pomalé vyčerpávání a oslabování bojové síly protivníka, která byla základem moci státu. Protivník působící na ploše je ohrožen nikoli jen „zepředu“, nýbrž „ze všech stran“, ať k tomu je připraven nebo není.

Rychlý vývoj technologie ve druhé polovině tohoto století vedl k velkým změnám. Moc a obranyschopnost státu přestaly být závislé jen na poměru počtu vojáků a jejich zbraňových systémů. Kvalita velení je schopna tyto poměry sil (např. počet hlavni na jeden kilometr) velmi rychle zvrátit. Důkazem může být „šestidenní válka“ Izraele proti jeho sousedům v roce 1967.

Moc a obranyschopnost státu nejsou závislé jen na počtech, s nimiž se obvykle kalkuluje, nýbrž také na odolnosti a schopnosti systémů řízení nejen ozbrojených sil, ale státu jako celku. Každému vojákovi na „frontě, linii“ je dnes podle odhadů nutno denně přisunovat přes 100 kg nejrůznějších prostředků, což není záležitost jen vojenského týlu, ale celého státu, jeho řídících, výrobních, dopravních a jiných institucí, které jsou rozmístěny na „ploše“, v prostoru. To klade vysoké nároky na komunikaci mezi jejich jednotlivými stupni, ale také mezi institucemi navzájem.

Ve všech válkách byla uplatňována snaha zasáhnout protivníka na jeho „slabém místě“. Napoleonovým slabým místem byli jeho vojáci, které mu Španělé postupně likvidovali a jejich metoda (guerilla) vešla do dějin.

Slabým místem států dnes nejsou jejich vojáci v tancích s moderními pancíři, protitankovými a protiletadlovými raketami, stíhacími letouny atd. Jejich slabým místem

jsou **na ploše, v prostoru** rozmístěné řídící, výrobní, komunikační, dopravní a jiné instituce, jejich slabým místem je i jejich civilní obyvatelstvo. Všechny jsou velmi zranitelné guerillou, pátou kolonou a také moderním jevem zvaným terorismus. Všechny z nich jsou však také velmi závislé na zpracování a přenosu informací, bez nichž by jejich fungování bylo ochromeno. Informační systémy jsou zranitelné nejrůznějšími způsoby a metody jejich narušení jsou všeobecně známy. **Informační válka** (na rozdíl od války psychologické) je zaměřena na informační systémy protivníka, a to nejen vojenské, ale i civilní.

Tyto skutečnosti vytvářejí výhodné podmínky pro vedení **války na ploše, války v prostoru**, které se v dějinách již vícekrát osvědčily a vedly k úspěchu. Arzenál pro ni je znám: guerilla, podvratná činnost, sabotáž, terorismus. Odhodlaný protivník nemusí (a většinou ani nemůže) útočit „na frontě“, nemusí vyhlásit válku, avšak přesto je schopen přivést nepřátelský stát ke zhroucení likvidací jeho životně důležitých systémů. Potom by byl schopen ovládnout situaci, aniž by vůbec diktoval jakékoli podmínky, protože by nemusil existovat někdo, kdo by je přijal.

Tyto skutečnosti však vytvářejí novou možnost vedení války „na ploše“. Dřívější hnutí odporu, vedená na ploše, sledovala cíl osvobodit vlastní zemi od cizích vojsk, nebo od nenáviděného režimu. Nyní však existuje také zcela **nová možnost vést válku „vlastními silami“, které působí na území, na ploše napadeného státu.**

Nejde o to, „malovat čerta na zeď“. Jde o pokus prolongace současného vývoje.

Lze předpokládat, že se teroristické útoky ve Francii nebudou rozšiřovat? Nelze.

Lze předpokládat, že se v Evropě nebudou vytvářet páté kolony? Nelze.

Jakým způsobem jsou průmyslové státy schopny chránit a bránit svoje životně důležité instituce, zařízení a systémy? Kalkulace sil potřebných k jejich ochraně proti (jenom) teroristickým útokům a sabotážím dokazují neřešitelnost takového úkolu. V tom spočívá slabost a zranitelnost moderního státu.

Je možno počítat s tím, že každá válka, včetně „války na ploše“, bude předem gentlemanským způsobem vyhlášena? Nesmysl.

Válka na ploše, v prostoru, je nutno považovat za skutečnost. Žádná velká událost, ať jde o zemětřesení, revoluci, tajfun nebo válku, nepřichází náhle, překvapivě, nýbrž se vždy sama ohlašuje svými z počátku málo patrnými příznaky. Existuje mnoho příznaků, jímž se ohlašuje válka na ploše, a tyto příznaky by měly být správně zjištěny, pochopeny a vyhodnoceny.

Hnutí odporu, známá z napoleonských válek a ze druhé světové války, rovněž probíhala na ploše, avšak byla vedena proti ozbrojeným silám cizí mocnosti na vlastním území. Válka na ploše, která se rýsuje na obzoru, by byla vedena proti státu jako celku, jeho životně důležitým funkcím, a to na jeho vlastním území, nikoli však ozbrojenými silami agresora respektujícími mezinárodní válečné právo, nýbrž tajně infiltrovanými skupinami a stoupenci agresora usídlenými na území napadeného státu, jeho pátou kolonou, o jejíž účinnosti nelze pochybovat. Tyto skupiny ve spolupráci s pátou kolonou by s využitím nevelkých prostředků byly schopny rozvrátit řízení státu a život v něm během několika hodin.

Do oblasti sci-fi rozhodně nepatří tato představitelná situace: v zimě, za mrazu vybuchlo současně v zemi za noci 1000 různých náloží, včetně kumulativních, jimiž byly zničeny nebo vážně poškozeny spojovací ústředny, rozhlasové a televizní vysílače, rozvody elektrické energie, teplárny, důležité mosty, vodárny, sklady pohonných hmot. K jejich položení by postačilo 200 osob se sto vozidly, osob pro jejich úkol předem skrytě připravených.

Po explozích by se značná část země ocitla bez spojení, elektřiny, vody, informací, dopravy a bez organizace. Vznikly by četné požáry. Záchrané služby, dimenzované pro likvidaci jednotlivých katastrof, pokud by vůbec mohly být aktivovány, by byly přetíženy a jejich koordinace by byla nesnadná.

Země by byla zbavena svého nervového systému a krevního oběhu, zcela ochromena a bezbranná. Mobilizace ozbrojených sil by nemohla mít plánovitý průběh, a proto by nebyla úspěšná. Nebyla by ostatně ani potřebná, protože by neexistovala „fronta“.

Po bleskové fázi ochromení by bezprostředně následovala fáze ovládnutí země naprosto bezohledným terorem, pravděpodobně ve spolupráci s domácími guislingy (kteří by později byli stejně bezohledně likvidováni).

Výše byly vzaty v úvahu jen útoky provedené výbušnými prostředky. Vymyká se představitelnosti, nikoli však možnosti použití chemických a biologických zbraní k témuž účelu. Rozdíl mezi moderní chemickou zbraní a biologickou zbraní je prostý: chemická zbraň působí téměř okamžitě, biologická zbraň teprve po uplynutí inkubační doby, a proto její použití nevyvolá okamžitý poplach: poplach je vyhlášen se zpožděním, teprve po rozšíření nákazy.

Nepodaří-li se zlo zjistit a potlačit v jeho zárodku, může se rozrůst do nebezpečných rozměrů a potom být obtížně zvládnutelné. Dnešní věda poskytuje nejen blahodárné výsledky, které mohou být prospěšné celému lidstvu, ale také zbraně ohromné ničivé síly, levné a přístupné téměř každému. Sarinový útok v tokijském metru je názorným příkladem.

Přesto se nelze domnívat, že jsou státy proti hrozbě války na ploše bezbranné. Existuje známá zásada „potlačit zlo v jeho zárodku“. Znamená to včas zjistit příznaky, jimiž se válka na ploše projevuje dlouho před svou akutní fází: zvýšená imigrace, zvýšená aktivita určité menšiny žijící v diaspoře v zemi, která má být napadena, nebo také v zemích, které mají být napadeny, zvýšený cestovní ruch mezi zemí, která je cílem budoucího „plošného“ útoku, a zemí potenciálního agresora.

Po prvé sérii bombových útoků provedla Francie rozsáhlá bezpečnostní opatření, po nichž následovalo (podle LN 9. 10. 1995): Islámské teroristé z Ozbrojených islámských skupin vyhrožují, že budou v největších francouzských městech pokračovat ve „svaté válce za Allaha“. Uvedli, že „ukázalo se, že ten, koho si Francouzi zvolili za prezidenta, je stejně jako jeho předchůdci lhostejný ke krvi svých krajanů“. Nálože použité na začátku října způsobily pouze malé hmotné škody a je zřejmé, že pachatelé jimi chtěli demonstrovat svoje možnosti a provokovat bezpečnostní síly. Avšak další ničivý výbuch v pařížském metru v polovině října prokázal nízkou účinnost bezpečnostních opatření. Přitom je účelné si uvědomit, že ve Francii je téměř jeden tisíc mešit.

Protože byla Francii vyhlášena „válka“, opustíme oblast propagandistické rétoriky teroristů a pro posouzení situace použijeme „válečné“ terminologie.

Cílem útočníka je **vnutit svou vůli** napadenému. Napadena je francouzská vláda, která má přijmout vůli islámských teroristů, k čemuž ji má přimět francouzská ohrožená veřejnost.

Iniciativa je na straně teroristů vedoucích ofenzivu. Francie je v defenzivě, její ozbrojené síly (zahmující tankové divize, jaderné zbraně a letadlové lodi) jsou proti několika teroristům ohrožujícím bezpečnost státu zcela neúčinné, protože jsou určeny k vedení války na linii proti stejnému protivníkovi, nejsou ani určeny, ani organizovány, ani vycvičeny k vedení války na ploše. Za této situace nemá napadený stát vojenskou iniciativu. Zbývá mu jen iniciativa diplomatická a politická, avšak terorismus takovou iniciativu zcela přehlíží.

Francie se nevzdává a jistě se nevzdá. Její zkušenost však musí být příkladem a poučením. Podobnému ohrožení mohou být dříve nebo později vystaveny i jiné státy nebo skupiny států. Za nejúčinnější obranu (nikoli jen ochranu) je nutno považovat prevenci svěřenou státním informačním a bezpečnostním službám, vybaveným nejen potřebnými prostředky, ale také pravomocemi a volností jednání. Na místě budou také úvahy o poslání ozbrojených sil pro vedení války „na ploše“. Některé státy již vytvořily (jen mobilizační) prapory územní ochrany.

Existují tudíž dva druhy války na ploše:

– Historický: válka vedená proti cizí okupační armádě. Příklady jsou španělská protinapoleonská guerilla, francouzské hnutí odporu (ve spolupráci se spojeneckými armádami), Afghánistán. Je aktuální za velkých mezistátních nebo vnitrostátních konfliktů.

– Potenciální: válka cizí mocnosti proti napadené zemi vedená na ploše pomocí infiltrovaných skupin a páte kolony, přičemž cizí mocností nemusí být stát. Je ohrožením pro moderní průmyslové státy. Příkladem je současná situace ve Francii.

Nelze pochybovat o tom, že tento článek vyvolá kontroverzi, která bude ovšem důkazem, že daný problém považuje za aktuální více osob.

Posláním IFOR není cokoli prosazovat bojem, ale oddělit válčící strany, zajistit plnění mírové dohody. Základy této operace jsou dostatečně zdravé na to, abychom účast v ní považovali za rozumnou a abychom očekávali, že bude úspěšná. Případná rizika hlídá vláda, parlament a prostřednictvím tisku také veřejné mínění nejen u nás, ale ve všech zemích, které se mise účastní.

*Josef Zeleniec, ministr zahraničí ČR,
Operace Spojené úsili začala,
Lidové noviny 15. XII. 1995.*